

Date: 24 April 2026

JIZZAX VILOYATIDA EKOTURIZM SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI

Burxonov Nuriddin Isomiddin og'li

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti assistenti

Annotatsiya: Ushbu tezisda Jizzax viloyatining ekoturizm salohiyati, undan samarali foydalanish imkoniyatlari hamda hududda ekologik turizmni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari yoritilgan. Tadqiqot davomida viloyatning tabiiy-geografik resurslari, turistik imkoniyatlari va mavjud muammolari tahlil qilinib, ekoturizm infratuzilmasini rivojlantirish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ekoturizm, Jizzax viloyati, turistik salohiyat, ekologiya, infratuzilma, tabiiy resurslar, ekologik xavfsizlik, investitsiya.

Hozirgi kunda turizm sohasi dunyo iqtisodiyotining muhim va tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ekologik muammolarning ortib borishi hamda insonlarning tabiat qo'ynida dam olishga bo'lgan ehtiyojining kuchayishi ekoturizmga bo'lgan qiziqishni yanada oshirmoqda. Ekoturizm tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik muhitni asrash, hududlarning turistik jozibadorligini oshirish va mahalliy aholi bandligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli ko'plab davlatlarda ekoturizmni rivojlantirish va mavjud tabiiy salohiyatdan samarali foydalanishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston ham boy tabiiy resurslari, tog'li hududlari, ko'llari, qo'riqxonalari va ekologik maskanlari bilan ekoturizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega mamlakatlardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda mamlakatda turizm sohasini rivojlantirish, yangi turistik yo'nalishlarni tashkil etish va hududlarning turistik imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda Jizzax viloyati o'zining qulay tabiiy-geografik sharoiti, tog' va ko'l hududlari hamda rekreatsion resurslari bilan alohida ahamiyat kasb etadi.

Jizzax viloyatida joylashgan tabiiy maskanlar, xususan tog'li hududlar, milliy bog'lar va suv havzalari ekoturizmni rivojlantirish uchun muhim manba hisoblanadi. Shu bilan birga, hududda ekoturizm infratuzilmasining yetarli rivojlanmaganligi, xizmat ko'rsatish sifati va targ'ibot ishlarining sustligi kabi muammolar ham mavjud. Shu sababli viloyatda ekoturizm salohiyatidan samarali foydalanish, mavjud imkoniyatlarni kengaytirish va turizm xizmatlarini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Jizzax viloyati O'zbekistonning ekoturizmni rivojlantirish uchun katta tabiiy imkoniyatlarga ega hududlaridan biri hisoblanadi. Viloyatning geografik joylashuvi, tog' va adir hududlari, tabiiy qo'riqlanadigan maskanlari, suv havzalari hamda biologik xilma-xilligi ekoturizmning turli yo'nalishlarini tashkil etish uchun qulay sharoit yaratadi. Ayniqsa, Zomin milliy tabiat bog'i, Nurota tog' tizmalari, Forish va Baxmal tumanlaridagi tog'li hududlar, Aydar-Arnasoy ko'llar tizimi kabi maskanlar ekologik turizmning muhim obyektlari sifatida katta ahamiyat kasb etadi. Ushbu hududlarning tabiiy landshafti, musaffo havosi, noyob o'simlik va hayvonot

dunyosi turistlarni o'ziga jalb etuvchi asosiy omillardan biri sanaladi. Shu sababli viloyatda mavjud tabiiy resurslardan oqilona foydalanish orqali hudud iqtisodiyotini rivojlantirish va aholining turmush darajasini yaxshilash imkoniyati mavjud.

Bugungi kunda Jizzax viloyatida ekoturizmni rivojlantirish borasida muayyan ishlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, mavjud salohiyatdan to'liq foydalanilmayapti. Ayrim hududlarda transport va kommunikatsiya infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, zamonaviy mehmonxona va dam olish maskanlarining kamligi, servis xizmatlari sifatining talab darajasida emasligi turistlar oqimining ko'payishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, ekoturistik obyektlar haqida xalqaro va mahalliy miqyosda targ'ibot ishlarining sustligi ham hududning turistik jozibadorligini pasaytiruvchi omillardan biri hisoblanadi. Ko'plab tabiiy maskanlarda axborot belgilarining yo'qligi, ekologik yo'laklar va maxsus marshrutlarning yetarli emasligi turistlar uchun noqulaylik tug'diradi. Bu esa ekoturizmni samarali tashkil etish uchun infratuzilmaviy va tashkiliy muammolarni bartaraf etish zarurligini ko'rsatadi.

Jizzax viloyatida ekoturizm salohiyatidan samarali foydalanishning muhim yo'llaridan biri hududning ekologik turizm infratuzilmasini rivojlantirish hisoblanadi. Buning uchun tabiiy hududlarga olib boruvchi avtomobil yo'llarini ta'mirlash, zamonaviy transport xizmatlarini yo'lga qo'yish, turistlar uchun qulay dam olish maskanlari va ekologik mehmon uylarini tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, mahalliy aholi ishtirokida oilaviy mehmon uylari, milliy uslubdagi dam olish maskanlari va ekologik lagerlar tashkil etilishi nafaqat turistlarga qulaylik yaratadi, balki aholining bandligini oshirish va qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, ekologik talablar asosida infratuzilma yaratish tabiiy muhitga salbiy ta'sirning oldini olish imkonini beradi.

Ekoturizmni rivojlantirishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim omil hisoblanadi. Hozirgi kunda ko'plab turistlar sayohat yo'nalishlarini internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tanlaydi. Shu sababli Jizzax viloyatining ekologik turizm obyektlarini xalqaro miqyosda targ'ib qilish, elektron platformalar va turistik mobil ilovalarni yaratish, virtual turlar tashkil etish hamda reklama faoliyatini kuchaytirish zarur. Hududning tabiiy maskanlari haqida sifatli foto va videomateriallar tayyorlash, turistik marshrutlarni onlayn xaritalar orqali ko'rsatish turistlar oqimini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, xorijiy turistlarni jalb qilish maqsadida ko'p tilli axborot resurslarini yaratish va xalqaro turizm ko'rgazmalarida faol qatnashish hududning turistik salohiyatini keng targ'ib qilish imkonini beradi.

Jizzax viloyatida ekoturizm salohiyatidan samarali foydalanishda ekologik xavfsizlikni ta'minlash ham ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Turistik faoliyat natijasida tabiiy muhitga zarar yetkazilishining oldini olish, chiqindilarni nazorat qilish, biologik xilma-xillikni saqlash hamda qo'riqlanadigan hududlarni muhofaza qilish bo'yicha samarali mexanizmlarni joriy etish zarur. Ayniqsa, turistlar o'rtasida ekologik madaniyatni shakllantirish, tabiatga ehtiyotkorona munosabatni targ'ib qilish va ekologik ta'lim dasturlarini tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Ekoturizmning asosiy maqsadi nafaqat iqtisodiy foyda olish, balki tabiiy resurslarni kelajak avlodlar uchun asrab-avaylashdan iborat ekanligini hisobga olish lozim. Shuningdek, hududda ekoturizmni rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish muhim hisoblanadi. Turizm sohasiga investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlarga

imtiyoz va subsidiyalar berish, ekologik turizm loyihalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali yangi turistik xizmatlarni yo'lga qo'yish mumkin. Ayniqsa, yosh tadbirkorlarni ekoturizm yo'nalishidagi biznes faoliyatiga keng jalb etish hudud iqtisodiyoti rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, turizm sohasida malakali kadrlar tayyorlash, gid va ekskursovodlar faoliyatini rivojlantirish, xizmat ko'rsatish madaniyatini oshirish ham ekoturizm samaradorligini ta'minlovchi muhim omillardan biridir.

Jizzax viloyatida ekoturizmni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri agroekoturizm faoliyatini kengaytirish bilan bog'liqdir. Viloyatning qishloq hududlarida qadimiy dehqonchilik an'analari, bog'dorchilik va chorvachilik faoliyatining mavjudligi turistlar uchun alohida qiziqish uyg'otadi. Ayniqsa, tog'oldi hududlarida ekologik toza qishloq mahsulotlari yetishtirilishi, milliy taomlar tayyorlash jarayonlari va an'anaviy turmush tarzini namoyish etish orqali turistlarga noyob tajriba taqdim etish mumkin. Bu esa mahalliy aholining turizm sohasidagi ishtirokini kuchaytirib, qishloq joylarda qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, agroekoturizm orqali milliy qadriyatlar, urf-odatlar va xalq hunarmandchiligi namunalarini targ'ib qilish imkoniyati ham kengayadi.

Viloyatda ekoturizmni rivojlantirishda mavsumiy turistik yo'nalishlarni tashkil etish ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, bahor va yoz mavsumlarida tog' sayohatlari, piyoda yurish marshrutlari, velosiped turlari hamda tabiat qo'ynidagi dam olish xizmatlarini rivojlantirish mumkin. Kuz mavsumida ekologik festivallar, milliy taomlar yarmarkalari va tabiat sayllarini tashkil etish turistlar oqimini oshirishga yordam beradi. Qish mavsumida esa tog' hududlarining iqlim imkoniyatlaridan foydalanib, ekologik dam olish maskanlarini tashkil etish hudud turizmini yil davomida faol holatda saqlash imkonini yaratadi. Turizmning mavsumiyligini kamaytirish esa soha daromadlarining barqarorligini ta'minlaydi.

Jizzax viloyatida ekologik turizmning ilmiy va ta'limiy yo'nalishlarini rivojlantirish ham katta istiqbolga ega. Hududning noyob tabiiy landshaftlari, flora va fauna dunyosi ilmiy tadqiqotlar olib borish uchun qulay muhit hisoblanadi. Shu sababli talabalar, tadqiqotchilar va ekologiya yo'nalishidagi mutaxassislar uchun maxsus ekologik ekspeditsiyalar, dala amaliyotlari va ilmiy kuzatuv dasturlarini tashkil etish mumkin. Bu nafaqat hududning ilmiy salohiyatini oshiradi, balki ekologik turizmning yangi shakllarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida ekologik ta'lim va tabiatni asrash madaniyatini shakllantirishda bunday tadbirlarning ahamiyati yuqori hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, Jizzax viloyati boy tabiiy resurslari, noyob ekologik hududlari va qulay geografik joylashuvi bilan ekoturizmni rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega hisoblanadi. Hududda ekoturizm infratuzilmasini takomillashtirish, zamonaviy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda tabiiy maskanlarni samarali targ'ib qilish orqali turizm sohasining iqtisodiy samaradorligini oshirish mumkin. Shu bilan birga, mahalliy aholini turizm faoliyatiga keng jalb etish, investitsiyalarni ko'paytirish va ekologik madaniyatni shakllantirish viloyatda barqaror ekoturizm tizimini rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada ekoturizm nafaqat hudud iqtisodiyotining rivojlanishiga, balki tabiiy boyliklarni asrash va kelajak avlodlarga yetkazishga ham muhim hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva M., Xudoyberdiyev A. Ekoturizmni rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. – 184 b.
2. Qodirov B. O‘zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish istiqbollari. – Samarqand: Zarafshon, 2021. – 156 b.
3. Rasulov A., Eshonqulov S. Turizm geografiyasi. – Toshkent: Universitet, 2019. – 240 b.
4. Zomin milliy tabiat bog‘i faoliyati bo‘yicha statistik ma‘lumotlar to‘plami. – Jizzax, 2023.
5. Xolmurodov Sh. Hududiy turizmni rivojlantirishning zamonaviy yo‘nalishlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 198 b.
6. Karimov F. Ekologik turizm va barqaror rivojlanish masalalari. – Buxoro: Durdona, 2021. – 172 b.

